

УДК 635.11.577.4
JEL: Q10, Q13, Q19

Олександр Шегеда

*Житомирський національний агроекологічний університет
Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ЙОГО СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ

Мета. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку та специфіки регіонального розподілу суб'єктів органічного агровиробництва в Україні.

Методологія / методика / підхід. Теоретико-методичною основою дослідження є діалектичний метод пізнання економічних процесів, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, законодавчі акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених щодо тенденцій розвитку та специфіки регіонального розподілу суб'єктів органічного агровиробництва. Для досягнення поставленої мети використано методи логічного узагальнення та систематизації; абстрактний метод; прийоми аналогії та зіставлення. Для візуального представлення результатів використано картографічний метод.

Результати. Установлено, що у світі простежується тенденція до зростання земельних площ під органічним сільським господарством. Доведено, що вітчизняні товаровиробники, адаптуючись до кон'юнктури світових ринків, почали нарощувати обсяги виробництва органічної продукції. Обґрунтовано, що ключовим чинником, який впливає на регіональний розподіл виробників органічної продукції, є наближення до ринків збуту.

Оригінальність / наукова новизна. Виявлено тенденції розвитку та специфіку регіонального розподілу суб'єктів з органічного агровиробництва в Україні. Побудовано карти, що демонструють регіональний розподіл кількості органічних операторів в Україні. Установлено, що більшість органічних господарств розташовані в Київській, Одеській, Вінницькій, Херсонській, Чернівецькій, Тернопільській і Полтавській областях. Щодо регіонального розподілу кількості експортерів та імпортерів органічної продукції, то виявлено їх концентрацію в Херсонській області, що пов'язано з логістичним сполученням.

Практична цінність / значущість. Оцінено тенденції розвитку та регіональний розподіл суб'єктів з органічного агровиробництва в Україні. Проаналізовано особливості регіонального розподілу кількості підприємств, що пов'язують свій бізнес з органічним сектором. Проведений аналіз допоможе потенційним товаровиробникам органічної продукції здійснювати планування господарської діяльності.

Ключові слова: органічне виробництво, ефективність, регіональний розподіл, фермерські господарства, кон'юнктура ринку.

Alexander Shegeda

*Zhytomyr National Agroecological University
Ukraine*

TRENDS OF ORGANIC AGRICULTURAL DEVELOPMENT AND REGIONAL DISTRIBUTION OF ITS SUBJECTS IN UKRAINE

Purpose. The purpose of the article is to study the development trends and the specifics of regional distribution of subjects of organic farming in Ukraine.

Methodology / approach. The theoretical and methodological basis of the research is the dialectical method of knowledge of economic processes, the fundamental provisions of modern economic theory, legislative and normative acts of Ukraine, scientific works of domestic and foreign scientists regarding the development trends and the specifics of regional distribution of subjects of organic agricultural production. To achieve the goal, methods of logical generalization and systematization; abstract method; methods of analogy and comparison are used. To visualize the results, the cartographic method is used.

Results. It is established that in the world there is a tendency to increase the area of land under organic agriculture. It is proved that domestic commodity producers, adjusting to the world market conditions, began to increase the volumes of production of organic products. It is substantiated that the key factor influencing the regional distribution of producers of organic products is the approach to the markets.

Originality / scientific novelty. The tendencies of development and specificity of regional distribution of subjects of organic agricultural production in Ukraine are identified. The maps showing the distribution of the number of organic operators per regions of Ukraine are constructed. It is established that the majority of organic farms are located in Kyiv, Odessa, Vinnitsa, Kherson, Chernivtsi, Ternopil and Poltava regions. Regarding the regional distribution of the number of exporters and importers of organic products, it should be noted their concentration in the Kherson region, which is related to logistics.

Practical value / implications. The development tendencies and regional distribution of subjects of organic agricultural production in Ukraine are estimated. The peculiarities of the regional distribution of the number of enterprises that link their business with the organic sector are analyzed. The analysis conducted will help potential producers of organic products to plan economic activities.

Key words: organic production, efficiency, regional distribution, farms, market conditions.

Александр Шегеда

*Житомирский национальный агроэкологический университет
Украина*

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ОРГАНИЧЕСКОГО АГРОПРОИЗВОДСТВА И РЕГИОНАЛЬНОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ЕГО СУБЪЕКТОВ В УКРАИНЕ

Цель. Целью статьи является исследование тенденций развития и специфики регионального распределения субъектов органического агропроизводства в Украине.

Методология / методика / подход. Теоретико-методической основой исследования является диалектический метод познания экономических процессов, фундаментальные положения современной экономической теории, законодательные акты Украины, научные труды отечественных и зарубежных ученых о тенденциях развития и специфики регионального распределения субъектов органического агропроизводства. Для достижения поставленной цели использованы методы логического обобщения и систематизации; абстрактный метод, приемы аналогии и сопоставления. Для визуального представления результатов использовано картографический метод.

Результаты. Установлено, что в мире наблюдается тенденция к росту земельных площадей под органическим сельским хозяйством. Доказано, что отечественные

товаропроизводители, адаптуясь к конъюнктуре мировых рынков, начали наращивать объемы производства органической продукции. Обосновано, что ключевым фактором, влияющим на региональное распределение производителей органической продукции, является приближение к рынкам сбыта.

Оригинальность / научная новизна. Выявлены тенденции развития и специфику регионального распределения субъектов органического агропроизводства в Украине. Построены карты, демонстрирующие региональное распределение количества органических операторов в Украине. Установлено, что большинство органических хозяйств расположены в Киевской, Одесской, Винницкой, Херсонской, Черновицкой, Тернопольской и Полтавской областях. По региональному распределению количества экспортеров и импортеров органической продукции то следует отметить их концентрацию в Херсонской области, что связано с логистическим сообщением.

Практическая ценность / значимость. Оценены тенденции развития и региональное распределение субъектов органического агропроизводства в Украине. Проанализированы особенности регионального распределения количества предприятий, связывающих свой бизнес с органическим сектором. Проведенный анализ поможет потенциальным товаропроизводителям органической продукции осуществлять планирование хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: органическое производство, эффективность, региональное распределение, фермерские хозяйства, конъюнктура рынка.

Постановка проблеми. Історія людства нерозривно пов'язана з довкіллям, як базисом та умовою його функціонування. На перших етапах розвитку людства його вплив на природне середовище був незначним, мав локальний характер, а виробнича діяльність ґрунтувалася на використанні природних сил навколишнього середовища. У XIX–XX ст. людина одержала можливість активно впливати на довкілля та користуватися раніше недоступними ресурсами. Як наслідок, умови життя, чисельність і можливості людства стали змінюватися достатньо швидко. Виникла хибна ідея, що людина – господар природи, а природа невичерпне джерело потрібних їй ресурсів. Така стратегія виробництва та використання природних ресурсів спричинила розвиток екологічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення кон'юнктури ринку органічної продукції, підвищення ефективності її виробництва, ціноутворення, формування ринкового механізму в аграрному секторі приділяли увагу багато вчених. Теоретичні основи й узагальнення практичного досвіду розвитку органічного агробізнесу знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних науковців. Так, Р. Безус досліджував ринок органічної продукції в Україні [1]; О. Берестецький вивчав особливості запровадження органічного виробництва на різних типах ґрунтів [2]; Ю. Бродський розробляв економіко-математичні моделі оптимізації галузі рослинництва з можливістю запровадження органічного виробництва [3]; М. Кобець досліджував наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся та західного регіону України [4]; І. Синякевич у своїх працях досліджувала екологізацію розвитку як об'єктивну необхідність [5]; В. Данкевич та Є. Данкевич вивчали придатність поліських земель для

запровадження органічного виробництва, можливості виробництва експортних партій продукції [6; 7]. Питання розвитку органічного виробництва в Україні викладено в концепціях [8; 9], а в умовах Полісся висвітлено в комплексній програмі розвитку сільського господарства Житомирської області [10]. При цьому дальшого дослідження потребують питання перспектив розвитку та регіональний розподіл суб'єктів з органічного агровиробництва в Україні.

Мета статті. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку та специфіки регіонального розподілу суб'єктів органічного агровиробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи тенденції розвитку вітчизняного аграрного сектора, слід відмітити, що процес запровадження принципів органічного сільськогосподарського виробництва, а особливо споживання, в Україні відбувається надзвичайно повільно. Частка потенційних споживачів екологічно чистої продукції харчування в країні нині становить лише 5% всього населення [11]. Водночас у вітчизняних товаровиробників є можливість виходу на міжнародний ринок, зважаючи на сприятливу світову кон'юнктуру продовольчого ринку [12; 13]. У сучасних умовах господарювання органічне виробництво набуває світового значення, частково вирішує проблеми продовольчої безпеки та сприяє оздоровленню населення. За останні роки таке виробництво особливо набуло поширення в країнах-членах ЄС (рис. 1).

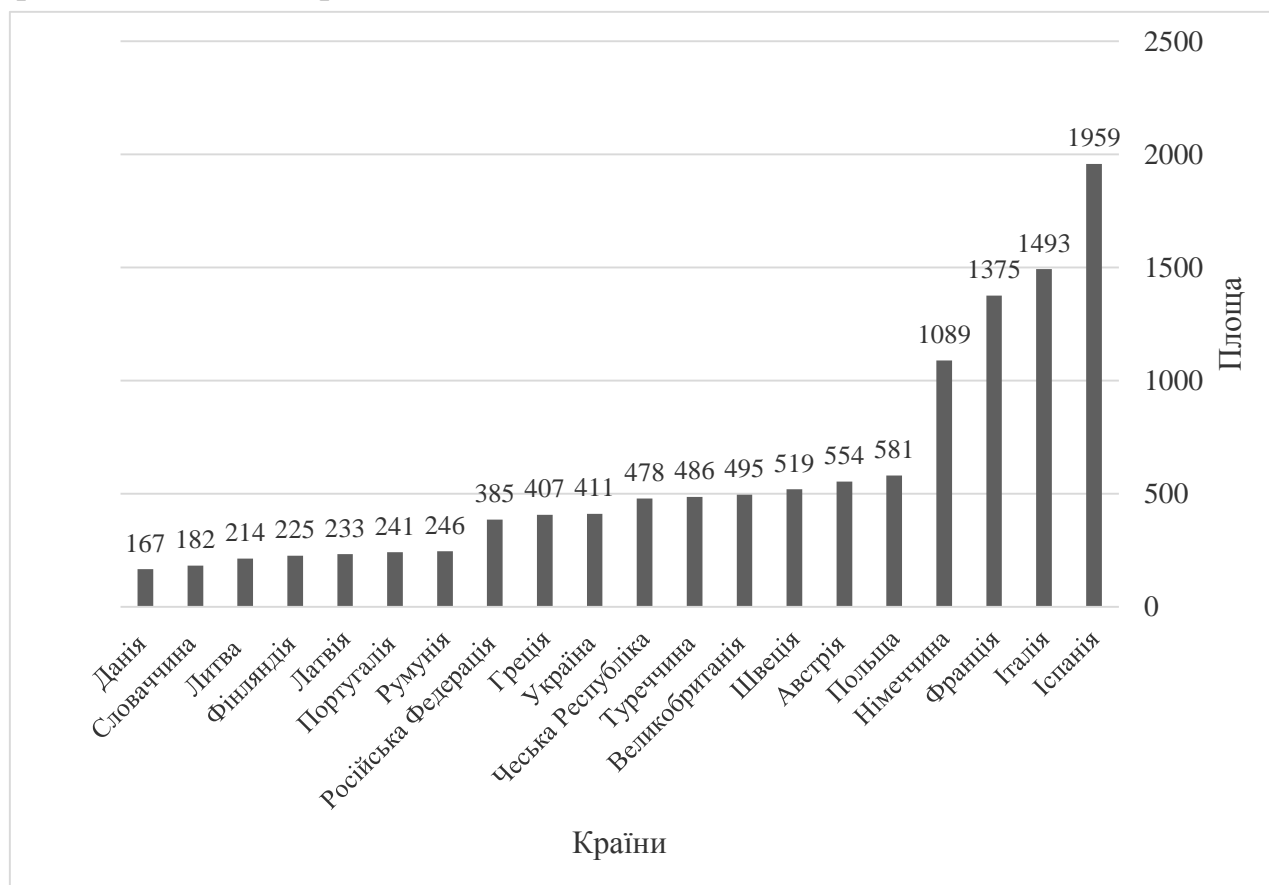

Рис. 1. Площа органічних земель країн Європи, тис. га

Джерело: побудовано за даними [14].

З кожним роком у Європі зростає кількість виробників органічної продукції та площі органічних земель. У світі простежується тенденція до зростання земельної площі під органічним сільським господарством, особливо це стосується країн-членів ЄС, що підтверджує аналіз статистичної інформації ФАО [15; 16]. Так, для прикладу, за 2010–2016 рр. у Польщі загальна площа, що використовують для вирощування екологічно чистої продукції, збільшилася удвічі, у Литві та Словаччині – на 75 %, у Португалії – на 34 %. Загалом у 2016 р. у світі під органічним сільським господарством перебувало понад 30 млн га. Щорічний приріст екологічно чистих продуктів на світовому ринку становить 25 %. Відповідно, площі органічних угідь і кількість виробників органічної продукції щороку збільшуються, що зумовлено значним попитом на цю продукцію (рис. 2).

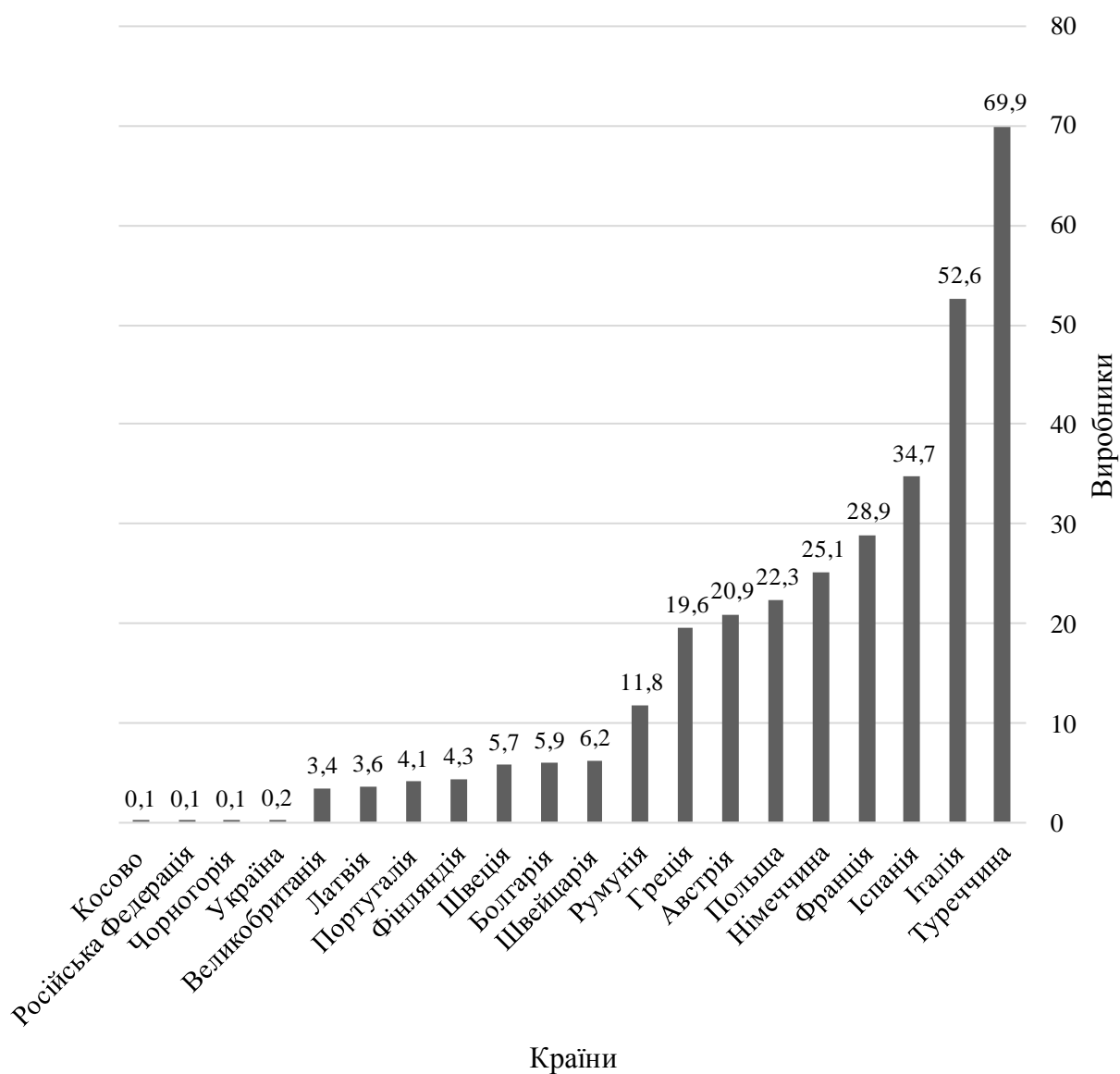

Рис. 2. Кількість виробників органічної продукції в країнах Європи, тис. од.

Джерело: побудовано за даними [14; 17].

Кількість виробників органічної продукції та динаміка площ залежать від природно-кліматичних і ґрунтових умов країни, створення нормативно-правової бази та сертифікаційної служби. Процес сертифікації здійснюють на всіх етапах виробництва продукції, починаючи від її вирощування, переробки, зберігання, транспортування та, завершуючи реалізацією. Досвід країн Європи засвідчує, що кращі результати з ведення органічного виробництва та використання сільськогосподарських земель мають інтегровані господарства, які формують замкнутий цикл виробництва. При цьому, додана вартість залишається повністю в товаровиробника цього продукту.

В Україні площі під веденням органічного виробництва складають лише 411 тис. га. У структурі сертифікованих органічних сільськогосподарських угідь рілля займає 76,4 % або 206,5 тис. га. На пасовища та сінокоси припадає 57,5 тис. га, що становить 21,3 %, на перелоги – 5,0 тис. га (1,5 %) і лише 1,3 тис. га або 0,5 % – на багаторічні насадження (рис. 3). При цьому, наявні ґрунтово-кліматичні умови дозволяють розширити площі під цим виробництвом. Однак, відсутність інфраструктурного забезпечення та державної підтримки цього виду господарювання та недосконала законодавчо-правова база, яка його регламентує, не дозволяють швидко нарощувати органічне виробництво.

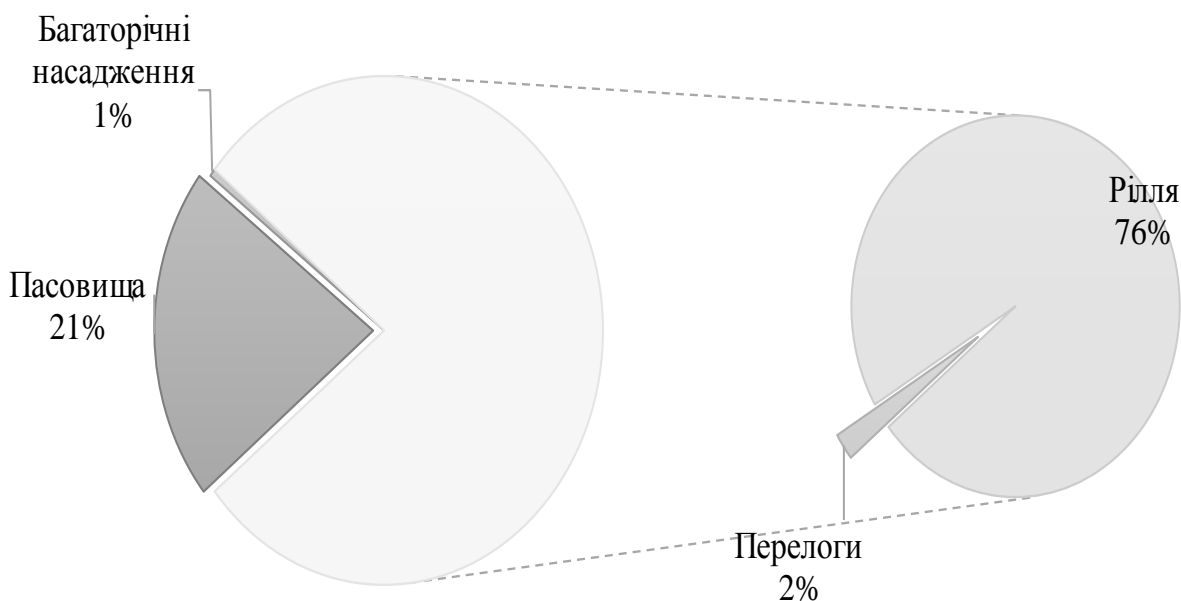

Рис. 3. Структура сертифікованих органічних сільськогосподарських угідь в Україні, 2016 р.

Джерело: побудовано за даними [17].

Вітчизняні науковці виділили в Україні чотири зони, що мають певні екологічні та агротехнічні передумови для ведення органічного сільськогосподарства. Житомирська область входить в одну з таких зон, а саме – до Вінницько-Прикарпатської зони, що тягнеться широкою смугою близько 100 км від м. Попільня Житомирської області, охоплює північ Вінницької,

Хмельницької, Тернопільської областей і простягається в напрямі до м. Львова. У цій зоні ґрунти не забруднені до небезпечних меж і є можливим вирощування органічної продукції на рівні найсуворіших світових стандартів [10].

Основними напрямками діяльності органічних підприємств Житомирської області є вирощування та реалізація зернових і зернобобових культур, виробництво тваринницької продукції: вирощування великої рогатої худоби, виробництво молока та м'яса. Найбільш поширеним є вирощування органічного зерна, що здійснюють за кошти інвестиційних компаній та експортують за кордон. Слід зазначити, що в структурі площ, зайнятих під виробництвом органічного зерна, найбільша питома вага належить житю. Ця культура є традиційною для зони Полісся, вона не потребує внесення значної кількості добрив і пристосована до місцевих ґрунтово-кліматичних умов [10].

Сучасний стан структури посівних площ при веденні органічного виробництва показує, що майже 200 тис. га або 49 % становлять зернові культури. Олійні культури розміщуються на площі 66,5 тис. га (16 %). Лише 19 тис. га або 4,7 %, займають бобові. При цьому, на вирощування овочів припадає тільки 8,1 тис. га (2,0 %), фруктів – 2,4 тис. га (0,6 %) (рис. 4). Така структура посівних площ не може забезпечити ефективне ведення органічного землеробства, чергування культур у сівозмінах, збереження родючості ґрунтів. Ця структура вирощування продукції характерна для ринку, що перебуває на стадії становлення із нерозвиненим товарним асортиментом. Відповідно багато нішевих культур є перспективними для товаровиробників, особливо фермерських господарств.

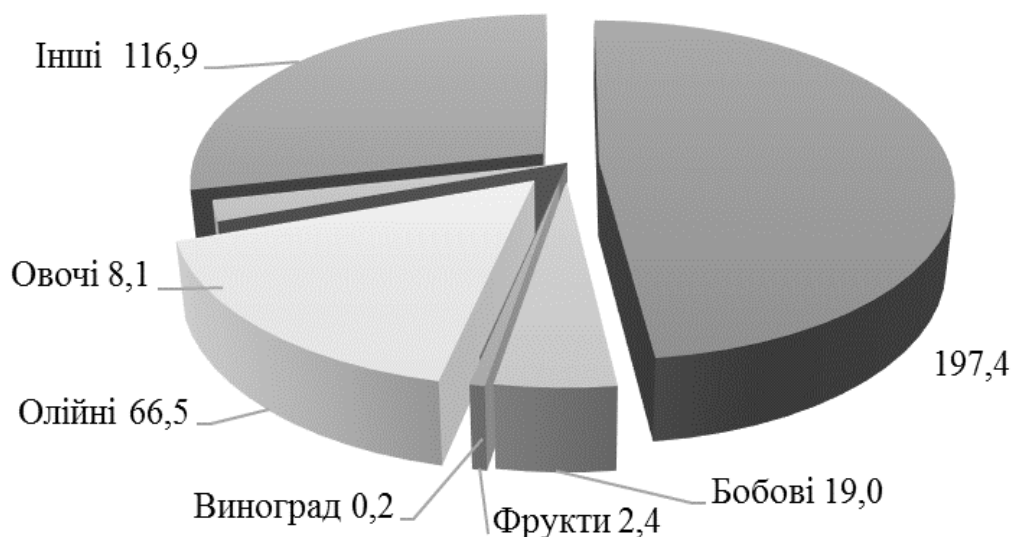

Рис. 4. Площа органічних сільськогосподарських земель у розрізі культур, тис. га

Джерело: побудовано за даними [14].

Відповідно до наявної структури посівних площ потребує трансформації і виробництво товарної органічної продукції. У структурі товарної органічної продукції виробництво зерна озимої пшениці становить 31 %, соняшнику –

27 %, кукурудзи на зерно – 19 %, тоді як сої – 5 %, а цукрових буряків – лише 2 %. При цьому, у товарній органічній продукції повністю відсутній асортимент картоплі, овочів, фруктів і ягід. Крім того, аналіз показує, що більшість виробленої товарної продукції реалізували як сировину, без відповідної переробки та формування доданої вартості (рис. 5).

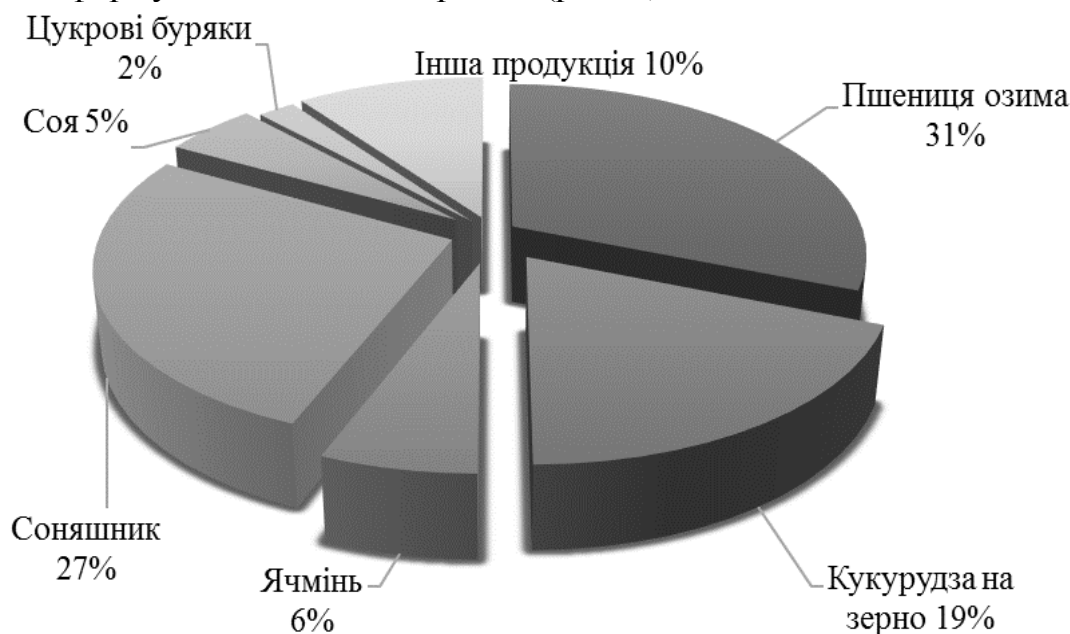

Рис. 5. Структура товарної органічної продукції в Україні, %

Джерело: побудовано за даними [14].

Щодо регіонального розподілу кількості підприємств, що пов'язують свій бізнес із органічним сектором, то слід відмітити їхню концентрацію в Київській, Вінницькій і Львівській областях (рис. 6).

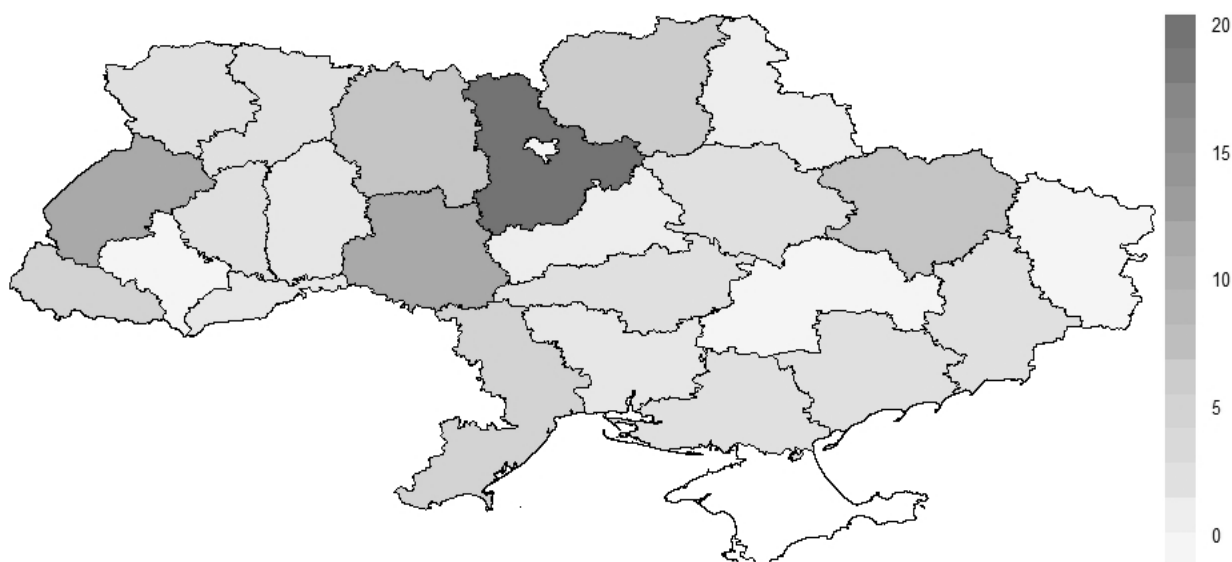

Рис. 6. Регіональний розподіл кількості підприємств, що пов'язують свій бізнес із органічним сектором, од.

Джерело: побудовано за даними [14].

Незважаючи на кризу та високі ціни, вітчизняний органічний ринок також

зростає. Розвитку реалізації органічної продукції сприяло відкриття спеціалізованих магазинів і включення екологічно чистих продуктів харчування в асортимент вітчизняних супермаркетів. Отже, органічне землеробство в Україні має потенціал, до того ж, варто враховувати, що маржинальний дохід при виробництві органічних продуктів у кілька разів вищий, ніж при виробництві звичайних. Щодо регіонального розподілу кількості експортерів та імпортерів органічної продукції, то слід відмітити їх концентрацію в Херсонській області, що пов'язано з логістичним сполученням (рис. 7).

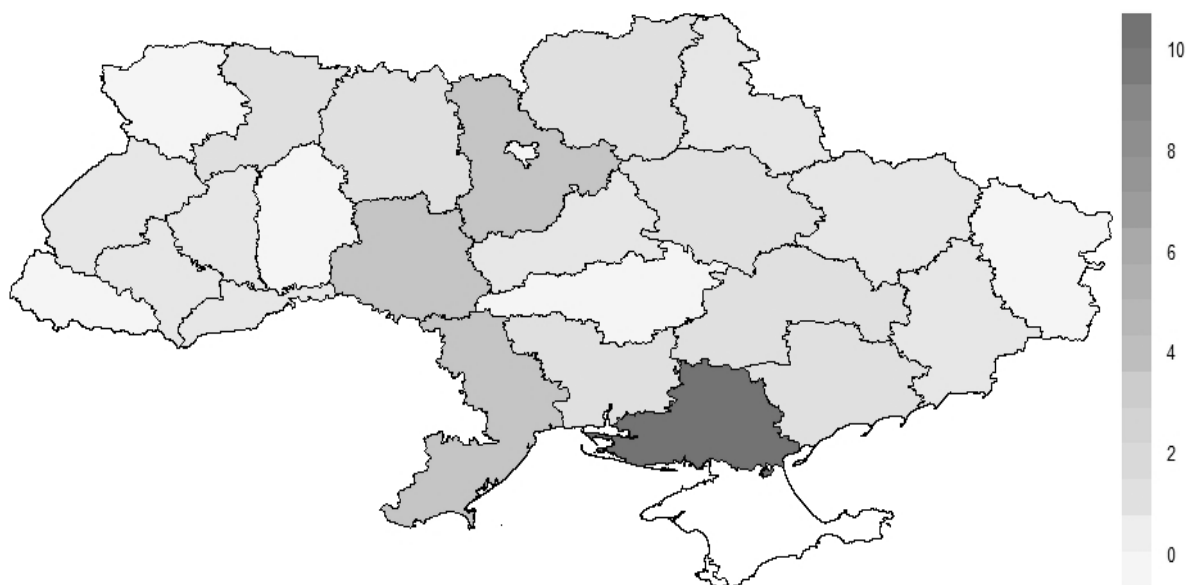

Рис. 7. Регіональний розподіл експортерів та імпортерів органічної продукції в Україні, од.

Джерело: побудовано за даними [14].

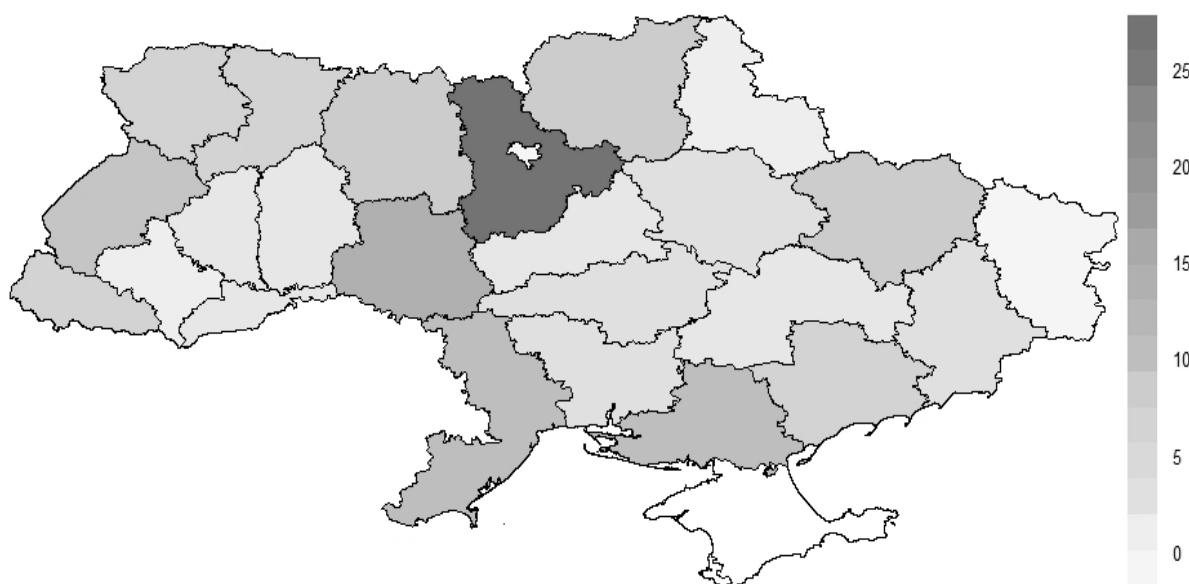

Рис. 8. Регіональний розподіл виробників органічної продукції в Україні, од.

Джерело: побудовано за даними [14].

Досліджуючи регіональний розподіл виробників органічної продукції та підприємств, що спеціалізуються на торгівлі органічною продукцією в Україні, слід відмітити їх концентрацію у Київській, Вінницькій, Херсонській та Одеській областях, що пов'язано зі сприятливими умовами та наявними ресурсами в цих регіонах для розвитку органічного виробництва (рис. 8, 9).

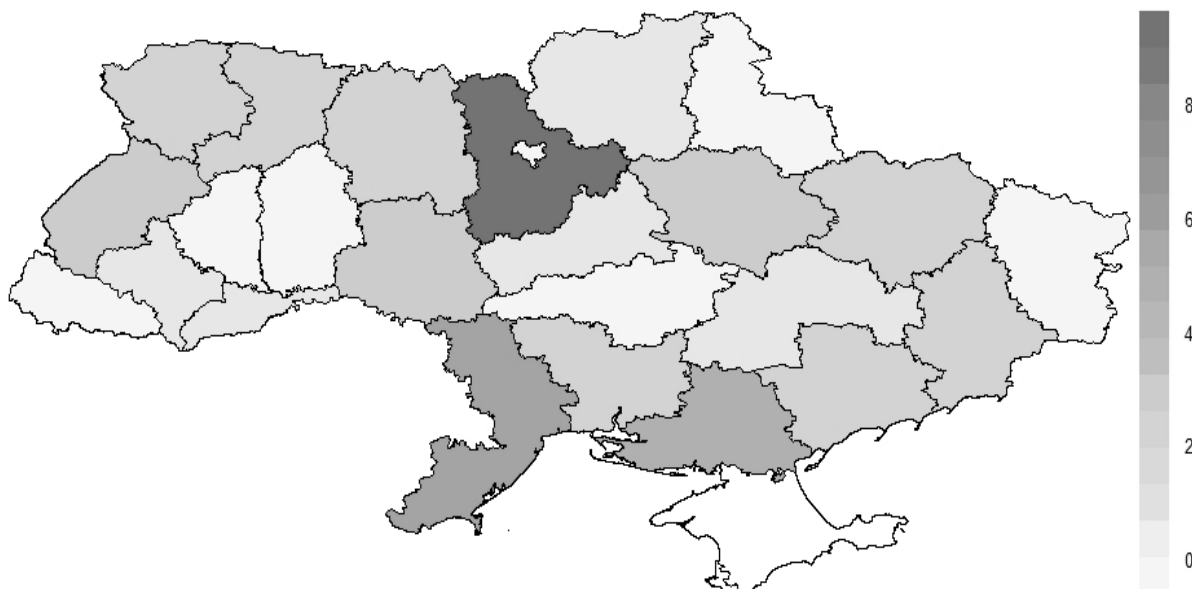

Рис. 9. Регіональний розподіл підприємств, що спеціалізуються на торгівлі органічною продукцією в Україні, од.

Джерело: побудовано за даними [14].

Підприємства, що спеціалізуються на переробці органічної продукції, розміщені переважно в Київській, Львівській та Одеській областях (рис. 10).

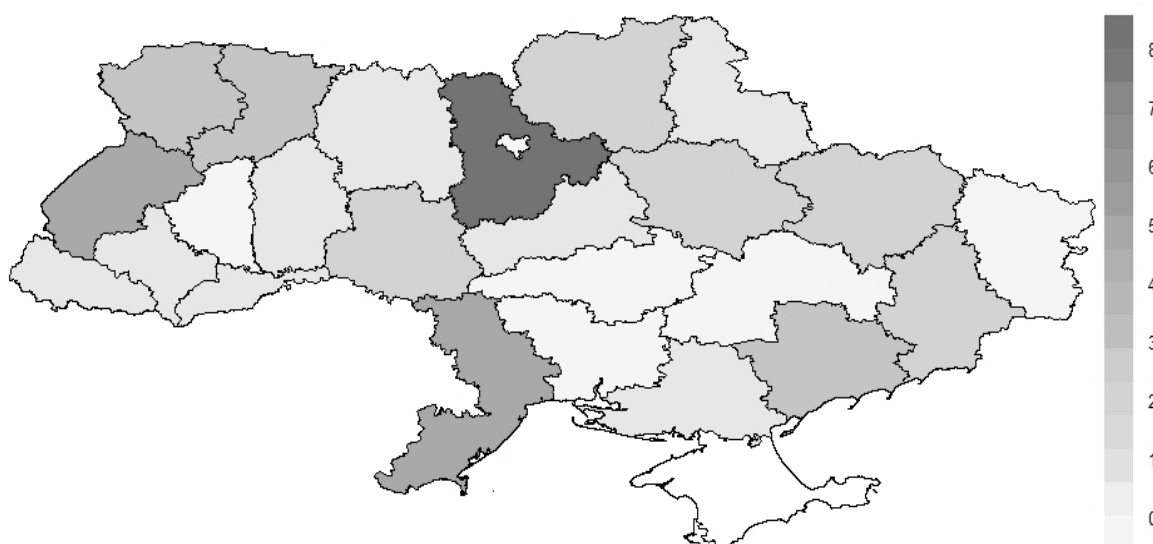

Рис. 10. Регіональний розподіл підприємств, що спеціалізуються на переробці органічної продукції в Україні, од.

Джерело: побудовано за даними [14].

Водночас, незважаючи на переваги органічного землеробства, не всі

сільськогосподарські підприємства можуть за рахунок власних потужностей (як виробничих, так і фінансових) здійснити перехід від традиційного виробництва до органічного. Зазначене підтверджується досвідом європейських країн [18–21]. Отже, органічне землеробство представляє собою значно складнішу систему й потребує зваженого підходу до впровадження.

Висновки. В Україні нараховується понад 200 господарств, які виробляють органічну сільськогосподарську продукцію, а їх площа становить лише 0,7% земель сільськогосподарського призначення. Понад 90% виробленої вітчизняної органічної продукції експортується: продаж продукції в середині країни забезпечує виробникам рентабельність близько 70%, тоді як реалізація до країн-членів ЄС – близько 200%. З метою ефективнішого використання земель сільськогосподарського призначення, для ведення органічного виробництва доцільно провести їх інвентаризацію, контурно-меліоративну організацію території. За трансформації орних земель у природні сінокоси та пасовища доцільно їх окультурити. Для сучасного ведення органічного виробництва варто упорядковувати структуру посівних площ, наповнити сівозміни бобовими травами та зернобобовими сумішками, які, за допомогою бульбочкових бактерій, здатні фіксувати атмосферний азот.

Щодо регіонального розподілу кількості підприємств, що пов'язують свій бізнес із органічним сектором, то виявлено їх концентрацію у Київській, Вінницькій та Львівській областях. Основними чинниками, які впливають на регіональний розподіл його суб'єктів органічного виробництва в Україні, є логістичне сполучення та наявність земельних ресурсів, придатних для запровадження технологій органічного виробництва.

Перспективним напрямом дальших досліджень є вивчення можливості залучення інвестиційних коштів для розвитку органічного виробництва.

Список використаних джерел

1. Безус Р. М., Антонюк Г. Я. Ринок органічної продукції в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка АПК*. 2011. № 6. С. 47–52.
2. Берестецкий О. А. и др. Биологические основы плодородия почвы: монография; под ред. О. А. Берестецкого. Москва: Колос, 1984. 287 с.
3. Бродський Ю. Б., Данкевич В. Є. Економіко-математична модель оптимізації виробничої структури високотоварних сільськогосподарських підприємств. *Вісник ЖДТУ. Сер. Екон. науки*. 2011. № 1(55). С. 180–183. [https://doi.org/10.26642/jen-2011-1\(55\)-180-183](https://doi.org/10.26642/jen-2011-1(55)-180-183).
4. Кобець М. І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку. Проект «Аграрна політика для людського розвитку». Київ, 2004. 22 с.
5. Синякевич І. Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети. *Економіка України*. 2004. № 1. С. 57–63.
6. Данкевич В. Є. Стан використання орендованих земель та дотримання договірних зобов'язань інвесторами. *Вісник ЖНАЕУ*. 2012. № 2. Т. 2. С. 19–26.
7. Данкевич Є. М., Данкевич В. Є. Придатність Поліських земель для запровадження органічного виробництва: наукова доповідь. Житомир: Полісся,

2013. С. 252–256.

8. Концепція органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. Київ: ННЦ «Інститут землеробства НААН», 2015. 42 с.

9. Концепція органічного землеробства (грунтово-агрохімічне забезпечення) / за ред. С. А. Балюка, О. І. Маклюк. Харків: Смугаста типографія, 2015. 72 с.

10. Комплексна програма підтримки розвитку органічного виробництва Житомирщини. URL: <http://znau.edu.ua/m-nauka/service-research-and-innovation/types-of-nauka-innovation/m-oraganic-production/organichne-virobnitstvo-zhitomirshchini-2013-2015>.

11. The World of Organic Agriculture is launched. URL: <http://www.ifoam.org/2018>.

12. Dankevych V. Y. The essence, tasks and functions of the farm land market. *The advanced science journal*. 2013. № 8. Pp. 12–16.

13. Dankevych Y., Dankevych V., Chaikin O. Ecologically certified agricultural production management system development. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2. No. 4. Pp. 5–16.

14. Матеріали Федерації органічного руху України URL: <http://www.organic.com.ua>.

15. Situation and prospects for EU agriculture. URL: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2018>.

16. Willer H., Lernoud J. The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends, 2017. Bio Suisse, FiBL, Germany. URL: <https://shop.fibl.org/CHen/mwdownloads/download/link/id/785/?ref=1>.

17. Ukraine Organic Business Direction. 2nd ed. Swiss-Ukrainian project «Organic Market Development in Ukraine», URL: https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/UKRAINE_ORGANIC_BUSINESS_DIRECTORY_part1.pdf.

18. Terziev V. Entrepreneurship in organic production – an incentive for sustainable rural development. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2016. Vol. 2. No. 4. Pp. 30–42. URL: www.are-journal.com.

19. Terziev V., Arabska E. Sustainable rural development through organic production and community-supported agriculture in Bulgaria. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*. 2016. Vol. 22. No. 4. Pp. 527–535.

20. Krause J., Machek O. A comparative analysis of organic and conventional farmers in the Czech Republic. *Agricultural Economics*. 2018. Vol. 64. Is. 1. Pp. 1–8. <https://doi.org/10.17221/161/2016-AGRICECON>.

21. Janssen M. Determinants of organic food purchases: Evidence from household panel data. *Food Quality and Preference*. 2018. Vol. 68. Pp. 19–28. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2018.02.002>.

References

1. Bezus, R. M. and Antoniuk, H. Ia. (2011), Market of organic products in

Ukraine: problems and prospects. *Ekonomika APK*, no. 6, pp. 47–52.

2. Berestetskyi, O. A. et al. (1984), *Biologicheskie osnovy plodorodija pochvy* [Biological basis of soil fertility], Kolos, Moscow, Russia.

3. Brodskyi, Yu. B. and Dankevych, V. Y. (2011), Economic and mathematic model of optimizing production structure of high-value agricultural enterprises. *The Journal of Zhytomyr State Technological University. Series: Economics*, no. 1(55), pp. 180–183. [https://doi.org/10.26642/jen-2011-1\(55\)-180-183](https://doi.org/10.26642/jen-2011-1(55)-180-183).

4. Kobets, M. I. (2004), *Orhanichne zemlerobstvo v konteksti staloho rozvytku. Proekt «Ahrarna polityka dlia liudskoho rozvytku»* [Organic farming in the context of sustainable development. Project «Agrarian Policy for Human Development»], Kyiv, Ukraine.

5. Syniakevych, I. (2004), Ecologization of development: objective necessity, methods, priorities. *Economy of Ukrain*, no. 1, pp. 57–63.

6. Dankevych, V. (2012), State of the use of leased land and observance of contractual obligations by investors. *Visnyk ZhNAEU*, no. 2, vol. 2, pp. 19–26.

7. Dankevych, Y. M. and Dankevych, V. Y. (2013), *Prydatnist Poliskykh zemel dlia zaprovadzhennia orhanichnoho vyrobnytstva* [Eligibility of the Polissya land for the introduction of organic production], Zhytomyr, Polissia, Ukraine.

8. *Kontsepsiia orhanichnoho vyrobnytstva silskohospodarskoi produktsii v Ukraini* [The concept of organic production of agricultural products in Ukraine] (2015), NSC «Institute of Agriculture of NAAS», Kyiv, Ukraine.

9. Baliuk, S. A. and Makliuk, O. I. eds (2015), *Kontsepsiia orhanichnoho zemlerobstva (gruntovo-ahrokhimichne zabezpechennia)* [The concept of organic agriculture (soil-agrochemical support)], Smuhasta typohrafiia, Kharkiv, Ukraine.

10. Complex program for supporting the development of organic production in Zhytomyr region, available at: <http://znau.edu.ua/m-nauka/service-research-and-innovation/types-of-nauka-innovation/m-oraganic-production/organichne-virobnitstvo-zhitomirshchini-2013-2015>.

11. The World of Organic Agriculture is launched, available at: <http://www.ifoam.org/2018>.

12. Dankevych, V. Y. (2013), The essence, tasks and functions of the farm land market. *The advanced science journal*, no. 8, pp. 12–16.

13. Dankevych, Y., Dankevych, V. and Chaikin, O. (2016), Ecologically certified agricultural production management system development. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 2, no. 4, pp. 5–16, available at: www.are-journal.com.

14. Materials of the Federation of Organic Movement of Ukraine, available at: <http://www.organic.com.ua>.

15. Situation and prospects for EU agriculture, available at: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/situation-andprospects/2018>.

16. Willer, H. and Lernoud, J. eds. (2017), *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends*. Bio Suisse, FiBL, Germany. available at: <https://shop.fibl.org/CHen/mwdownloads/download/link/id/785/?ref=1>.

17. Ukraine Organic Business Direction. Swiss-Ukrainian project «Organic Market Development in Ukraine» (2012), available at: https://ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/UKRAINE_ORGANIC_BUSINESS_DIRECTORY_part1.pdf.

18. Terziev, V. (2016), Entrepreneurship in organic production – an incentive for sustainable rural development. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 2, no. 4, pp. 30–42, available at: www.are-journal.com.

19. Terziev, V and Arabska, E. (2016), Sustainable rural development through organic production and community-supported agriculture in Bulgaria. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, vol. 22, no. 4, pp. 527–535.

20. Krause, J. and Machek, O. (2018), A comparative analysis of organic and conventional farmers in the Czech Republic. *Agricultural Economics*, vol. 64, is. 1, pp. 1–8. <https://doi.org/10.17221/161/2016-AGRICECON>.

21. Janssen, M. (2018), Determinants of organic food purchases: Evidence from household panel data. *Food Quality and Preference*, vol. 68, pp. 19–28. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2018.02.002>.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Шегеда О. Тенденції розвитку органічного агровиробництва та регіональний розподіл його суб'єктів в Україні. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. Vol. 4. No. 3. Pp. 148–161.

Style – Harvard:

Shegeda, A. (2018), Trends of organic agricultural development and regional distribution of its subjects in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 4, no. 3, pp. 148–161, available at: www.are-journal.com.